

Нечипоренко С.Г. Декоративні тканини та килими України. Альбом-посібник.— Київ, 2005.— 432 с.: іл. Це перше видання одного з найталановитіших митців ужиткового мистецтва другої пол. ХХ – поч. ХХІ ст. народного художника України Сергія Нечипоренка. Книга є вагомим результатом більше ніж 60-літньої наполегливої та плідної творчої і педагогічної праці автора на ниві художнього ткацтва. Справедливим є твердження академіка Олександра Федорука, який написав вступну статтю до цієї книги, що «С.Нечипоренко, як талановитий учень С.Колоса, спричинився відродженню і розвитку українського народного мистецтва, в т.ч. килимарства, сприяв поширенню осередків народної творчості у даній галузі культури, підтримував і практично керував працею народних майстрів».

Значний досвід викладання у мистецьких освітніх навчальних закладах (зокрема в останні роки С.Нечипоренко працює в Київському інституті декоративно-ужиткового мистецтва ім. М.Бойчука) та нестача фахової літератури спонукала його до підготовки методичного посібника для викладачів та студентів, а також музейних та наукових співробітників. Праця відзначається чіткою логічно-мотивованою структурою, складається з 8 розділів: «Переплетення в декоративних тканинах», «Декоративні сіро-білі тканини», «Перебірні тканини», «Поперечно-смугасті або човникові тканини», «Стрічкові тканини», «Український килим» і «Жаккардові тканини». Розділи, в свою чергу, містять лаконічну інформацію про кожну із задекларованих груп тканин. Текстова частина супроводжується графічним зображенням заправних рисунків, завдяки яким фахівці можуть зрозуміти як створюються ткани вироби різних переплетень з різноманітними композиціями. Автор зосереджує увагу читача, як на характерних особливостях композицій, їх варіантах, так і на типових для кожної групи тканин мотивах, колориті, структурі і фактурі.

Отже, теоретичні й аналітичні спостереження, вдало доповнені розлогим візуальним матеріалом, творять органічну цілість альбому-посібника. Варто відзначити, що для ілюстрацій автор використав матеріали з власної збірки. Пропонована праця С.Нечипоренка — визначної особистості з глибоким знанням традицій українського народного ткацтва, визнаного художника-практика і педагога, має важливе наукове і практичне значення насамперед для фахівців цієї галузі.

Олена Никорак

Нечипоренко С.Г. Український килим.— Київ, 2007.— 156 с.: іл. Цей посібник теж представлений як альбомне видання невеликого формату (17,5 x 26,7 см) в твердій обкладинці, гарно проілюстроване кольоровими світлинами та чорно-білими графічними рисунками. У «Слові про автора» тодішній ректор Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М.Бойчука, професор Микола Яковлев відзначив найважливіші досягнення талановитого педагога, професора цього вищого навчального закладу С.Г.Нечипоренка за більше ніж 60-літній період творчої праці на ниві українського мистецтва. Саме цьому самовідданому художнику-новатору належить авторство оригінальних технологій виготовлення перепланих декоративних тканин (рушників, скатертин, плахт та ін.).

Основний, ілюстративний частині книги передусе вступ і коротка характеристика розвитку килимарства в Україні. Візуальний ряд книги представлений збіркою українських килимів С.Г.Нечипоренка, ретельно зібраною і систематизованою впродовж тривалого життєвого і творчого шляху. Це кольорові малюнки зразків килима з різних регіонів України. Вони дозволяють скласти уяву про особливості

декоративного вирішення килимів з рослинними та геометричними мотивами, побачити значну різноманітність схем композицій, специфіку розробки форм мотивів, варіативність кольорової гами. Шкода, що запропоновані проекти килимів не мають докладнішої атрибуції (назви твору, конкретизації місця і часу створення самого артефакту тощо).

Випускники мистецьких навчальних закладів, як і інші творчі працівників покликані якомога ширше популяризувати безцінні надбання попередніх поколінь і на цьому міцному ґрунті багатих традицій українського килимарства створювати нові вироби, відповідні естетичним критеріям і побутовим умовам сучасного стандартизованого суспільства. Від глибокого усвідомлення ролі та значення наших родовідних джерел залежатиме чи наше предметно-просторове середовище не стане безликим і безбарвним, чи знайдеться в ньому місце для оригінальних ручно тканих виробів, створених за традиціями українського ткацтва і килимарства.

Сподіваємось, що цьому сприятиме й рецензований збірник. Хочеться вірити, що не зів'яне килимарство, яке зросло на міцному ґрунті традиційного українського мистецтва, доки ним опікуються такі щирі вболівальники за долю національної культури, як наш шановний патріарх Сергій Нечипоренко.

Олена Никорак

Нечипоренко С.Г. Мої Березині.— Київ: ПФ Оранта, 2007.— 127 с.: іл. Це альбомне видання в твердій обкладинці, невеликого формату (17 x 22 см), містить кольорові ілюстрації творів автора присвячених темі «Березиня».

У вступній статті «Талант покликаний народом» канд. мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв Василь Щербак розкрив зміст терміну «Березиня». У дохристиянському пантеоні багатобожжя праукраїнців Березиня посідала чільне місце. Цей символ був настільки значущим, що він перейшов і до християнської віри, а в період Київської Русі він трансформувався в образ Богоматері–Оранти. Підтвердженням цьому є зображення Оранти в Софіївському соборі Києва. В українському народному мистецтві образ Березині теж був поширеним, особливо в ткацтві та килимарстві. Зокрема в найрізноманітніших інтерпретаціях бачимо його в традиційних поліських тканих виробах — рушниках, настільниках, килимах тощо. Найяскравіше цей образ представлений у кролевецьких рушниках.

Народний художник України Сергій Нечипоренко впродовж тривалого періоду творчості теж створив серію тематичних композицій під загальною назвою «Мої Березині». До неї увійшли декоративні рушники та панно присвячені історичним, суспільним і сакральним темам. В альбомі вміщено біля ста тридцяти композицій з різними назвами та щораз іншим оригінальним мистецьким вирішенням.

Представлені в альбомі твори із серії «Березиня», розкривають читачеві лише одну з яскравих граней мистецького доробку автора. Не менш цінними за художнім вирішенням є плахтові тканини, скатертини, крайки, килими та інші твори, які є значним надбанням національної української культури і теж вартують на опублікування й ознайомлення з ними не лише фахівців, але й широкого кола шанувальників народного мистецтва.

У наш час знецінення загальнонаціональних традицій у різних сферах культури творчість Сергія Нечипоренка є унікальною — зразком для наслідування й гідного продовження його улюбленої ткацької справи.

Олена Никорак

Наприкінці 2007 року вийшло у світ видання **Василь Шостопаelecь і кераміка Сокаля. Альбом.**— Львів: Інститут народознавства НАН України, Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ.— 2007.— 136 с.

Автор концепції і текстів Галина Івашків. Це перша цілісна публікація, у якій висвітлено творчість відомого сокальського гончаря Василя Шостопаляця, а також інших майстрів, його сучасників — М.Кірика, О.Шостопаляця, І.Гордійчука, І.Боярського, І.Білика та інших.

Даний альбом відзначається високою якістю поліграфії та великою кількістю кольорових ілюстрацій зразків сокальської кераміки XIX–XX ст., що зберігається в музеях України, Польщі та приватних збірках. Вступна стаття Г.Івашків є результатом ретельного дослідження автором архівних документів, інвентарних книг та написів на гончарних виробках, завдяки чому вдалося віднайти кілька десятків прізвищ гончарів та атрибутувати значну частину гончарних творів. Особливий інтерес викликає, складений автором родовід родини Шостопаляців, розміщений на форзаці книги. Сокаль, який упродовж довшого часу був знаний лише за іменем Василя Шостопаляця, в цьому альбомі вперше постає як визначний гончарський осередок кінця XVIII–XIX століття. Це видання є вагомим внеском у вивчення вітчизняної кераміки і сприяє повнішому висвітленню української мистецької спадщини як в нашій країні, так і в світі.

Романа Мотиль

31 січня — 1 лютого на засіданнях Спеціалізованої вченої ради Д.35.103.01 у Львівській національній академії мистецтв відбулися прилюдні захисти дисертацій: · Луковська Ольга Ігорівна «Художнє ткацтво Львова другої половини XX століття (художні особливості, традиції та новації)», науковий керівник к.м. Г.Д.Кусько, опоненти д.м. Никорак О.І та к.м. Цимбалюк О.К.; · Істоміна Галина Валентинівна «Мистецтво народної кераміки Волині другої половини XIX–XX століть (типологія, стилістика, художні особливості)», науковий керівник д.м. Кара-Васильєва Т.В., опоненти д.м. Шмагало Р.Т., к.м. Жоголь Л.Є.; · Ямборко Ольга Ярославівна «Гобелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960-1990-х рр.», науковий керівник д.м. Стельмащук Г.Г., опоненти д.м. Станкевич М.Є., к.м. Падовська О.М.; · Школьна Ольга Володимирівна «Творчість і мистецько-педагогічна діяльність Михайла Жука в контексті становлення української школи художників фарфору перша половина XX століття», науковий керівник д.м. Шмагало Р.Т. опоненти д.м. Федорук О.К., к.м. Колупаєва А.В.

Дисертації подано на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: О.Луковської, Г.Істоміної, О.Школьної за спеціальністю 17.00.06 — декоративне і прикладне мистецтво, а О.Ямборко — за спеціальністю 17.00.05 — образотворче мистецтво. Після публічного обговорення, виступів офіційних опонентів, відгуків на автореферат та за результатами голосування Спеціалізована вчена рада Д.35.103.01 у Львівській національній академії мистецтв постановила присудити О.І.Луковській, Г.В.Істоміній, О.Я.Ямборко та О.В.Школьній науковий ступінь кандидата мистецтвознавства.

Олена Никорак

Історико-архітектурне видання **Архітектура курортної забудови Трускавця XIX – першої половини XX ст.: Монографія.**— Львів, 2008.— 209 с. Харчук Христини присвячене малодослідженій ділянці української культури — рекреаційній архітектурі прикарпатського курорту, генезис якої автор означила кількома періодами

та стильовими напрямками. У роботі вказано, що специфіка лікувально-відпочинкової архітектури цього осередку тісно пов'язана насамперед з географічно-кліматичними умовами, багатством корисних джерел, видобуванням озокериту. На розвиток оздоровниці, як повсюдно у Галичині, впливали також історичні, політичні, соціально-економічні та культурні чинники, однак це прикарпатське місто має свої особливості, однією з яких є симбіоз архітектурних напрямків, реалізованих впродовж XIX – першої половини XX ст. Влада, що керувала курортом у той чи інший період, усебічно популяризувала його, пильнуючи за покращенням комфорту й обслуговування, зростанням рекреаційної інфраструктури, надаючи важливе значення віллам, пансіонатам, санаторіям та іншим лікувально-відпочинковим закладам.

Вітчизняні дослідники зазначеної теми торкалися спорадично, тому актуальність монографії не викликає сумніву, у якій охоплено історичні, природно-географічні та естетичні передумови виникнення й формування рекреаційного будівництва Трускавця. Хронологічні межі, що обумовлені історичними та соціальними процесами й окреслені 1827–1939 рр., уможливили дослідити існуючі та не збережені будівлі, але зафіксовані в архівних джерелах й літературі. Особливо гостро постає проблематика монографії на тлі подальшого руйнування трускавських пам'яток архітектури та спорудження сучасних об'єктів без врахування місцевого містобудівельного колориту, що тим самим нівелює своєрідність курортної забудови.

Про освоєння автором сукупності архівних джерел і матеріалів, безпосередньо пов'язаних з обраною проблемою, свідчить поданий історико-містобудівельний розвиток Трускавця, в аналізі якого пам'яток Харчук Христина ставить акценти на різномірність стильових напрямків окремих будівель, зазначаючи водночас і про існування археологічних об'єктів середньовіччя, які потребують ще вивчення. Стилістичні характеристики рекреаційних споруд аналізуються як переосмислення або наслідування окремих форм світових стилів, локальних напрямків архітектури, пошук нових планувально-конструктивних концепцій властивих модерну та постмодернізму. Праця Х.Харчук майже вичерпно у межах поставленої проблеми висвітлює тему, відкриваючи нові перспективи в її науковому вивченні.

Позитивно оцінюючи монографію з погляду її фахового рівня, новизни проблематики, теоретичної та практичної цінності, хотілося б розширити вступ, який поданий лише як коротка інформативна довідка щодо географічних особливостей міста, й не акцентовано основні історичні події курорту, котрі мали немалий вплив на формування забудови Трускавця.

Олег Болюк

Інститут релігієзнавства Львівського музею історії релігії разом з Львівським відділенням Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України й Відділенням релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.Сковороди провели 12–15 травня вісімнадцятий раз постіль **Міжнародну конференцію „Історія релігій в Україні”**. Широку тематику мистецтвознавства та музейництва представляли науковці Львова, Луцька, Хмельницького, Вінниці, Києва, Полтави, Дрогобича, Дніпропетровська, Херсона, Чигирина, Ніжина, Житомира, Переяслава-Хмельницького, Святогірська, Бережан, Мінська (Білорусь), Торуня (Польща), Пряшева (Словаччина), Шяуляю (Литва), Прово (США), Москви (Росія).

Доповідачі висвітлювали окремі результати досліджень у кількох напрям-

ках, а саме в архітектурі (С. Беляєва, О.Бундак, В.Грешлик, О.Грицина, В.Дедов, І.Дутка, А.Перепелиця), облаштуванні храму (О.Болок, О.Гіряк, Г.Івашків, Й. Кубера, М.Тихонова), скульптурі (О. Бакович), живописі (Т.Богущ, Г.Гриник, Т.Думан, У.Карелін, А.Кізлова, М.Мельнікау, Я.Мороз, І.Нетудихаткін, М.Олійник, О.Пономаревська, Г.Скоп, Л.Скоп, П.Скоп, С.Шевчук), графіці (А.Жевський, В.Корнієнко, О.Шпак), стародруках (В.Ідзьо, О.Сидор, С.Тимків), золотництві (Н.Степаненко), дзвонарстві (Б. Кіндратюк), літературознавстві (В.Пащенко, О.Півторак, Н.Стрельбицька), проблем збереження пам'яток (О.Деля, А.Доунар-Запольський, А.Доунар-Запольська, С.Єсюїн, Н.Кінд-Войтюк, О.Кушпетюк, М.Мартин, К.Поворознюк, А.Стеценко), історичному (А. Василяускене, Ф.І. Вуде, О.Дроздова, З.Мігоцький, Ю.Помаз, Б.Хіхлач, К.Шимко) та загальнотеоретичному аспектах (Т.Габрусь, В.Головей, А.Дзянсіва, Л.Качковська, А.Леценко, О.Огірко, В.Рожко).

Доброю традицією в організаторів є регулярне видання двотомного збірника матеріалів ще до роботи конференції, з яких щогорічний має такий бібліографічний опис: *Історія релігій в Україні: Науковий щорічник: 2008.*— В 2 т.— Львів: Логос, 2008.

Олег Болок

Українська ікона на склі XIX ст. — самобутнє явище народного мистецтва, яке й досі викликає до себе неослабний інтерес. Народні ікони на склі досліджували відомі вчені — І.Свенціцький, Ю.Грабовський, В.Свенціцька, Ю.Островський, Д.Гоberman, В.Откович, художниця О.Кульчицька та інші дослідники. Помітною подією у науковому й мистецькому житті став вихід друком книги **«Народна ікона на склі. Альбом / Упоряд. О.Романів-Тріска.— Львів: Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ, 2008.— 368 с.»**. Це — єдине на сьогодні альбомне видання, повністю присвячене українській іконі на склі, яке представляє її настільки масштабно й на високому поліграфічному рівні. Зважаючи на те, що традиційне малярство на склі найближчих країн-сусідів вже давно репрезентоване альбомами, сьогодні можемо сміливо стверджувати: наразі й українське книговидавництво поповнилося ґрунтовним, науковим, багатоілюстрованим альбомом про народну ікону на склі, на необхідності якого наголошувала відома дослідниця, мистецтвознавець Віра Іларіонівна Свенціцька.

Цей вишуканий альбом — результат спільної праці багатьох людей: насамперед — творців ікон (здебільшого — безіменних); тих, хто зібрав, зберіг та надав для опублікування крихкі скляні образи; наукового, літературного та художнього редакторів, Інституту колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ, спонсорів... Величезна заслуга упорядника Оксани Романів-Тріски, якій вдалося підібрати багатий ілюстративний матеріал з українських музеїв та приватних збірок колекціонерів: І.Гречка, родини Вітруків, родини Лозинських, Я.Лемика, Я.Мотики, І.Остафійчука, О.Романів, Л.Тріски, Б.Сороки, А.Цибка, Л.Яремчука, Ю.Юркевича, І.Снігура, Я.Ковбаснюка, Р.Білика. Дуже важливою є публікація в альбомі 26 унікальних, без перебільшення, ікон, виконаних у колі родини Німчиків, зі збірки Діацезального музею у Тарнові (Польща). Введення у науковий обіг вагомого пласту традиційного малярства на склі дозволить підняти дослідження у цій галузі на якісно новий рівень.

Альбом розпочинається ґрунтовною статтею доктора мистецтвознавства, професора, члена-кореспондента Академії мистецтв України Михайла Станкевича «Феномен ікони на склі». У ній знаний фахівець у галузі дослідження

народного мистецтва синтезовано висловив міркування про низку аспектів ікони на склі. У великій за обсягом статті «Західноукраїнське малярство на склі XIX – першої третини XX століття» автор і упорядник Оксана Романів-Тріска послідовно зупиняється на питаннях історії малярства на склі в Україні та появи збірок, характеризує техніку, дає відомості про майстрів, розглядає іконографію та особливості художнього вирішення творів. Паралельно з текстовою частиною подано візуальний ряд: іконографічні взірці-прототипи (гравюри та літографії), а також синхронні з малярством на склі й творені тими ж майстрами народні ікони на дошках. Автор вперше робить спробу диференціювати твори малярства на склі за художніми особливостями на окремі стилістичні групи.

Блок ілюстрацій подається за територіальним принципом: «Гуцульщина та Покуття» (257 іл.) й «Буковина» (142 іл.). Перелік ілюстрацій має всі ознаки наукового каталога, у т. ч. — переклад англійською мовою. Найвищої оцінки заслуговує макет книги з великоформатними, на цілу сторінку, ілюстраціями, в яких загальний вигляд творів подекуди чергується з побільшеними чи поданими у натуральну величину фрагментами. Усе це дозволяє оцінити виразну та неповторну мову народної ікони на склі. Упорядникові та видавцям вдалося досягти задекларованої мети видання — якнайповніше проілюструвати народну ікону на склі, щоб сформувати цілісну уяву про розвиток цього явища (с.15).

Альбом «Народна ікона на склі» стане гарним подарунком для художників, мистецтвознавців, колекціонерів та всіх небайдужих до української мистецької спадщини. З моменту виходу в світ це опатне видання викликало позитивний резонанс, що підтвердила його презентація у Палаці Потоцьких та в рамках щорічного форуму видавців у Львові.

Оксана Шнак

Культурна вартість монографії старшого наукового співробітника, професора **Захарчук-Чугай Р.В. Народне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина.**— Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007.— 336 с. оцінюється тим, що в ній автор розкриває багатий, вже розпорошений нині по різних регіонах України пласт духовної культури поліщуків з території, що постраждала від аварії на Чорнобильській АЕС. Розглядаючи народне мистецтво поліщуків в усій його повноті та видовому розмаїтті, детально увагу зосереджую на художніх якостях тканини, вишивки, плетених виробів, виробів з дерева, ковальських виробів, малюванні. Аналітичний виклад мистецьких й функціональних особливостей окремих видів народного мистецтва поліщуків підсумовують розділи про орнамент, як феномен мистецької творчості поліщуків, а також про локальні відмінності народного декоративного мистецтва Українського Полісся.

Джерельну основу цього дослідження склали речові пам'ятки й матеріали, які були зібрані автором під час чисельних експедиційних пошуків у 1994–2007 рр. Вони дали можливість простежити еволюційні процеси народного декоративного мистецтва як складової частини історично обумовленої художньої системи.

Видання рясно проілюстроване світлинами раритетних пам'яток та фотохронікою експедиційних буднів, переважна частина яких виконана Миколою Семиномом.

Книга професора Р.В.Захарчук-Чугай є ґрунтовним дослідженням, яке достойно репрезентує досягнення сучасного українського мистецтвознавства.

Людмила Герус

16 травня святкувала свій ювілей дослідниця українського народного мистецтва, відома вчена **Олена Іванівна Никорак** — доктор мистецтвознавства, старший науковий співробітник відділу народного мистецтва Інституту народознавства Національної Академії Наук України, член НТШ, Національної Спільки художників України, Спільки критиків та істориків мистецтва, товариства «Гуцульщина» у Львові та Чикаго. Олена Іванівна Никорак народилася в с.Космач Косівського р-ну Івано-Франківської обл. Фахову освіту здобула у Львівському училищі прикладного мистецтва (тепер коледж) ім. І.Труша (1963–1968) та Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва (тепер — ЛНАМ) (1972–1977). Наукову діяльність розпочала 1979 р. у Львівському музеї етнографії та художнього промислу АН УРСР (у відділі мистецтвознавства), згодом — у відділі народних художніх промислів (тепер — відділ народного мистецтва Інституту народознавства НАН України). Пріоритетні напрямки наукових досліджень О.І.Никорак: теорія та історія українського народного мистецтва, зокрема — ткацтво, килимарство, ліжникарство. Вчена є автором монографії «Сучасні художні тканини Українських Карпат» (1988). Дослідниця тривалий час працює над ґрунтовною науковою монографією про українську народну тканину XIX–XX ст., запланованою у двох частинах: I. Інтер'єрні тканини; II. Одягові тканини. У 2004 р. вийшла друком перша частина монографії Олени Никорак «Українська народна тканина XIX–XX ст.: Типологія, локалізація, художні особливості. Частина I. Інтер'єрні тканини», що є найповнішим на сьогодні узагальненим дослідженням народних інтер'єрних тканин західних областей України. Крім того, Олена Іванівна — автор біля 150-ти наукових публікацій в українських і зарубіжних виданнях, співавтор 14 колективних монографій, учасник численних регіональних, всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій. Олена Іванівна Никорак — член Спеціалізованої вченої ради по захисту докторських і кандидатських дисертацій у Львівській національній академії мистецтв та Спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника.

Правління СКІМ, редколегія збірника «Мистецтвознавство'08», колеги щиро вітають прекрасного фахівця, щиро і чуйну людину, доброзичливого наставника молоді Олену Іванівну Никорак, бажають їй здоров'я, творчої наснаги, здійснення наукових планів і задумів.

Оксана Шпак

Мирослав Аронець. Денис-Лев Іванців. Життя і творчість: Монографія.— Київ: Грані-Т, 2008.— 160 с. Перша книга про талановитого українського художника з Покуття, який після закінчення Краківської Академії мистецтв отримав визнання вже наприкінці 1930-х років: член АНУМ, премія за картину „Хрещення України” (1938), однак за радянської влади на тривалий час був відірваний від мистецького світу Він із 1941 по 1970 рік працював вчителем у рідному селі Делева Тлумецького району. Книга підготовлена ретельно на архівних матеріалах митця, має чотири розділи і неменш важливі додатки: теоретичні праці художника, спогади, рецензії, інтерв'ю, статті про художника, перелік виставок, бібліографія, каталог основних мистецьких робіт. До ілюстративної частини видання увійшли 73 малярські твори Дениса-Лева Іванцева. Монографія відзначається скромним і водночас професійним рівнем поліграфії.

М.С.

Вже традиційна комплексна мистецтвознавча експедиція відділу народного

мистецтва Інституту народознавства НАН України проводились цього року 10–22 червня на території Галицької та Буковинської Гуцульщини. Матеріали будуть залучені у монографічні праці, які готуються у відділі згідно загальної затвердженої тематики відділу „Парадигми універсального й унікального в традиційному мистецтві українців: порівняльний аспект”. Науково-пошукову роботу експедиціонери вели у Старих Кутах; Барвінковому, Яблуниці Івано-Франківської обл., Виженці, Підзахаричах, Ростоках, Петрашах, Мариничах, Усть-Путилі, Довгопільлі, Конятині, Яблуниці, Дихтинці, Киселицях, Тораках, Путилі, Плоскій, Сергіях, Селятині, Шепоті та віддалених гірських присілках Семаковій, Біскові, Дарадудах, Липівці, Фошках Чернівецької обл., опрацьовуючи твори народного декоративно-ужиткового та сакрального мистецтва кожен зі своєї галузі дослідження: Герус Л.М. (обрядовий хліб, народна іграшка, писанка), Федорчук О.С. (художні вироби з бісеру), Шпак О.Д. (народне малярство на склі, гравюра), Козакевич О.Р. (народне плетіння та в'язання), Болук О.М. (церковна архітектура та дерев'яне облаштування храму, керівник експедиції). Розмаїття виявлених творів науковці фіксували, використовуючи різні методи дослідження, зокрема фотографування, фільмування, обмірів, інтерв'ювання та ін. Увага кожного із дослідників була спрямована не лише на свою галузь наукового зацікавлення, а й на пошук раритетів, які вивчають колеги, що значно покращувало роботу та результативність експедиції.

Також вдалось ознайомитись із експозиціями кількох місцевих музеїв, зокрема відвідали Музей етнографії та краєзнавства Гуцульщини у с. Підзахаричах; музеї сіл Довгопілья, Яблуниці, Плоска Путильського та Яблуниці Верховинського районів; музей-садибу Юрія Федьковича, Центр дитячої творчості у м. Путила.

Олег Болук

1 серпня відзначив свій **60-річний ювілей Михайло Станкевич** — доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент Академії мистецтв України, член Національної спілки художників України. Впродовж останніх 15-ти років М. Станкевич очолював відділ народного мистецтва Інституту народознавства НАН України. Під його керівництвом співробітниками відділу розпрацьовувались ґрунтовні дослідження з питань українського мистецтва, зокрема, вагомі колективні праці: “Українське сакральне мистецтво: У 3-х т.”, “Хрест в українському мистецтві”, “Українське сакральне мистецтво: Словник”, “Українське народне мистецтво: Порівняльний аспект”, “Українська кераміка: У 3-х т.”, “Українське мистецтвознавство: Ілюстрований довідник”; успішно захистили дисертації на звання кандидата мистецтвознавства 7 вчених з відділу і ще 9 — з інших установ.

Фаховість М. Станкевича знають й високо шанують поза межами Інституту. Вчений запрошений до викладання лекцій з теорії та історії мистецтва у вищих навчальних закладах, а також до участі у Спеціалізованих вчених радах — у Львівській національній академії мистецтв, Львівській національній музичній академії. У 2001–06 рр. був призначений експертом ВАК України.

Михайло Станкевич є ініціатором створення та головою Львівської міської громадської організації “Спілка критиків та істориків мистецтва”, яка існує від 1998 року, а також головним редактором спеціального щорічного видання “Мистецтвознавство”. Його зусиллями побачило світ десять наукових збірників, на сторінках яких мали можливість висловитись, поряд зі знаними вченими, молоді дослідники.

Науковий доробок М. Станкевича складають індивідуальні монографії “Ук-

раїнські витинанки.— Київ, 1986.— 124 с.: іл.”, “Українське художнє дерево XVI–XX ст.— Львів, 2002.— 480 с.: іл.”, збірник вибраних праць “Автентичність мистецтва. Питання теорії пластичних мистецтв.— Львів, 2004.— 192 с.: іл.”, навчальний посібник “Декоративно-прикладне мистецтво.— Світ, 1992.— 272. іл.” у співавторстві з Є. Антоновичем та Р. Захарчук-Чугай, “Словник українського сакрального мистецтва.— Львів, 2006.— 288 с.: іл.” за науковою редакцією М. Станкевича, а також численні теоретичні статті у фахових виданнях. Запорукою успіху М. Станкевича є активна життєва позиція, устремління до опрацювання нових тем, освіти, яку вчений здобув спочатку у Косівському училищі прикладного мистецтва (1964–1968 рр.), згодом у Державному художньому інституті у Києві (1972– 1978 рр.), та родинне тепло й затишок, створені дружиною Марією, сином Юрієм, донькою Наталею.

Сердечно вітаємо ювіляра, бажаємо здоров'я й наступних звершень у науковій та громадській діяльності.

Людмила Герус

Українське сакральне мистецтво з колекції „Студіон”/ Автор-упорядник о. д-р Севастіян Дмитрух.— Ч. II. У збірці Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького.— Львів: Срібне слово, 2008.— 160 с.: іл. Чудовий великоформатний альбом репродукцій сакральних творів з колекції „Студіон”, що тепер зберігається в Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького, споряджений коротким вступом і низкою статей отця Севастіяна, вислуженого ігумена монахів Студитського уставу („Ікона в українській культурі”, „Роль греко-католицького духовенства у збереженні українського сакрального мистецтва”, „Ікона – зрима Євангелія”, „Сакральна спадщина українсько-польського пограниччя” та ін.), а також нарисами працівників музею Ольги Войтюк, Марії Гелетович, Романа Зілінко, Ярослави Павличко та Данути Посацької. Окремим розділом книги представлена добірка документів про збірку „Студіон” та її рятівника Мар'яна Пигала.

С. М.

Івашків Г. Декор української кераміки XVI – першої половини XX століть. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007.— 544 с. Монографія, розпрацьована на основі захищеної автором кандидатської дисертації (2004), присвячена комплексному аналізу декору української кераміки як цілісної мистецької та семантичної системи. В історичному аспекті висвітлюються витoki, питання трансформації, спадкоємності ряду мотивів і знаків у кераміці доісторичного періоду (на прикладі пам'яток різних археологічних культур на території України). Окремо розглядаються цехове і сільське гончарство. Акцентуються основні техніки керамічного декорування як важливий чинник художньої виразності і декоративності глиняних виробів (миски, дзбанки, кахлі тощо). Особливості оздоблення української кераміки простежуються в еволюції основних орнаментальних структур, чому сприяє виокремлення провідних і рідкісних мотивів та елементів декору, визначення основних типів композицій і сюжетів, як і абстрагованих форм. Значна увага приділяється іконографії сюжетів і образів, серед яких — міфологічні, християнські образи й сюжети, фігурні зображення, побутові сценки. Текстова частина супроводжується багатим ілюстративним рядом (графічні малюнки, кольорові фотографії та цілі блоки), який в унікальних, маловідомих і типових зразках достатньо відображає особливості декору української кераміки. Великий

формат, якість друку, дизайн — відповідні для художніх видань.

Книга містить цінний фактичний та аналітичний матеріал, що базується на обширній джерельній базі, зокрема — ретельному вивченні колекцій української кераміки у численних музеях України, Росії, Польщі, а також приватних збірках (Львів, Київ, Чернівці), аналізі рукописних і архівних документів та широкому залученні результатів власних польових досліджень автора (1994–2005). У науковий обіг уведено значну кількість невідомих і маловивчених явищ, а також уточнено й розширено характеристики вже досліджуваних ділянок в галузі декору глиняних виробів. Відтак книга безперечно сприятиме повнішому, глибшому науковому осягненню оздоблення української кераміки — цього самобутнього виду національного мистецтва та потужного засобу етнокультурної ідентифікації.

Агнія Колупасва

Косміна Оксана. Традиційне вбрання українців. Том 1. Лісостеп. Степ.— Київ: Балтія–Друк, 2008.— 150 с.— іл.— Рез. англ. Під такою промовистою назвою нещодавно вийшла в світ монографія відомої київської дослідниці, етнографа, кандидата історичних наук Оксани Косміної. Видання присвячене одній з найважливіших ділянок культури — народному вбранню українців. Це ошатна книга квадратного формату (23,5 x 23,5 см) у твердій обкладинці, яка містить кольорові світлини ста десяти комплексів традиційного одягу та окремих компонентів. Вона є своєрідною ілюстрованою енциклопедією традиційного одягу українців. Важливо, що всі комплекси народної одяжі, сформовані з ретельно відібраних найтипівіших автентичних компонентів, які зберігаються в державних музеях і декількох приватних колекціях.

Авторка знайомить читача з вишуканими в мистецькому розумінні зразками українського народного вбрання різних регіонів. У першому томі представлено вбрання Лісостепу і Степу. Другий том, який готується до друку, буде присвячений традиційному вбранню Карпат і Полісся.

Завдяки розлогому візуальному ряду представлених у книзі одягових комплексів, які супроводжуються докладними ілюстраціями найтипівіших окремих компонентів (сорочка, верхнє плечове, поясне вбрання, головні убори, прикраси та різноманітні аксесуари), а також найоригінальнішим з мистецької точки зору фрагментам цих виробів читач може краще уявити собі їхню красу й етнографічну неповторність.

Аналізу кожного конкретного регіонального комплексу передують коротка історична довідка у складі яких держав перебувала та чи інша частина української території. Оксана Косміна аргументовано акцентує, що ті чи інші локальні особливості художнього вирішення як окремих елементів так і ансамблю вбрання різних регіонів зумовлені передусім природно-кліматичними умовами, особливостями господарської діяльності та тривалими етнокультурними контактами з сусідніми народами (білорусами, росіянами, поляками, чехами, словаками, румунами) та іншими чинниками. Вона ретельно виявляє джерела і шляхи запозичення та взаємовпливів при формуванні різних складових декору, як окремих компонентів (запaska, плахта, спідниця, очіпок, кожух, чоботи, прикраси) так і цілісних комплексів одягу.

Авторка подає фаховий аналіз матеріалів, з яких виготовлена конкретна річ, акцентує увагу на формі, особливостях крою та способів оздоблення. Вказує на територію побутування тих чи інших компонентів. Відзначає спільні та відмінні

риси декоративного вирішення різних складових одягу сусідніх і віддалених етнографічних районів. Вказує на специфіку ношення і поєднання конкретного виробу з іншими складовими загального комплексу.

Надзвичайною цінністю книги є те, що авторка приділяє особливу увагу символіці найважливіших компонентів народного вбрання українців (сорочка, вінок, очіпок, намітка, крайка, постолі, черевики, кожух та ін.).

Саме тому навіть на початку третього тисячоліття в умовах сучасного урбанізованого суспільства не зникає, а посилюється зацікавлення національно-свідомих українців родовідними джерелами духовності нашого народу. А традиційне вбрання, як стверджує Оксана Косміна, є одним із символів українства, складовою, без якої немислима національна ідентичність українського народу. Тому всебічне глибоке вивчення традиційного вбрання має велике значення для подальшого розвитку національної культури нашого народу. Лише глибокі знання регіональних особливостей традиційної одежі і великий практичний досвід може стати запорукою створення вартісних з мистецької точки зору костюмів, які правдиво відтворюють і по сучасному осмислюють найтипівіші риси автентичних виробів. Відсутність або фрагментарність таких знань призводить до того, що в кращому випадку з'являються більше чи менше вдалі імітації традиційних одягових комплексів, а частіше — псевдонародні, а деколи й потворні костюми, які нічого спільного не мають із вишуканими за художнім вирішенням комплексами народного вбрання різних регіонів України.

Книга Оксани Косміної є цінним джерелом найрізноманітнішої інформації, що стосується історії, формування регіональних комплексів, особливостей їх функціонування в сфері побуту та обрядів і символічного значення. Вона містить багато нового й цінного для фахівців різних галузей науки і мистецтва. Вихід у світ цієї праці — значний внесок у дослідження традиційного вбрання українців.

Особливої похвали заслуговує видавництво «Балтія-друк», яке на високому поліграфічному рівні видає серію гарних альбомів, присвячених різним галузям культури українців. Це передусім «Українське народне вбрання» — автор Оксана Косміна (Київ, 2006); «Українська народна іграшка» — автор Людмила Герус (Київ, 2007). Ми щиро вітаємо Оксану Косміну з виходом у світ глибокої за змістом, серйозної наукової праці. Бажаємо творчої наснаги та з нетерпінням очікуємо опублікування другого тому цього дослідження.

Олена Никорак

Срібні царські ворота з собору Софії Київської: Альбом/ за редакцією Яна Павліці.— Варшава – Краків – Львів – Київ, 2008. Вийшла ще одна книга, із серії про одну унікальну пам'ятку. Цього разу вона демонструє царські ворота собору (1747-1750), точніше стан до їх знищення, потім уцілілі 11 фрагментів та етапи відтворення шедеву краківськими майстрами-ювелірами. Однак на відміну від доброго реставраційного проекту, книга вийшла незграбною, не тільки в текстовій частині, а, що найголовніше, в ілюструванні самої пам'ятки. Зухвало розміщені фотографії поважних панів-реставраторів на тлі царських воріт, окремі фрагменти абсолютно не мають сенсу, але які саме? Цього не можна сказати, бо нумерації сторінок альбом не має, так само як і вихідних видавничих даних. Одним словом, він може послужити лише зразком, як не треба видавати книг.

С. М.